

DOI: <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2024-30-1-1>
УДК 378:001.32](477)ІВО

Василь Кремень

Інститут вищої освіти: перша чверть століття

У статті представлено основні концептуальні та організаційні засади виникнення Інституту вищої освіти Національної академії педагогічних наук України. Від першої особи за-свідчено основні обставини та конкретні зусилля щодо втілення в життя задуму щодо створення та розвитку даного Інституту. Створення Інституту вищої освіти мало сприяти виконанню таких основних завдань вищої освіти. По-перше, розвиток вищої освіти стимулював становлення молоді Української держави, забезпечував утвердження властивих демократичній державі норм і цінностей та розгортання кращих якостей людського капіталу в Україні. По-друге, слід було здійснити кардинальні зміни у всій системі вищої освіти України, створити цілісну національну і сучасну систему вищої освіти, що передбачало не тільки здійснення змін на національному рівні, а й суттєву перебудову самих університетів. По-третє, в реформуванні вищої освіти слід було врахувати сучасні цивілізаційні зміни, які обумовлювали необхідність трансформаційних процесів у світовому університетському середовищі, таких як розвиток студентоцентризму, широке запровадження нових цифрових технологій навчання, все глибша інтеграція у глобалізаційні процеси тощо. По-четверте, попри гостру дискусію в політичних колах у перші роки незалежності України щодо геополітичних орієнтирів розвитку країни, все більше і більше громадян ставали прибічниками Європейської інтеграції, що мало своїм закономірним, однак нелегким у виконанні результатом приєднання України до Болонського процесу. Охарактеризовано основні здобутки Інституту вищої освіти у концептуалізації та інструменталізації виконання цих та інших завдань. Оновлена на цій основі вища освіта України має стати рушійною силою суспільства, здатною забезпечити інноваційний прорив у науково-технологічній, виробничо-економічній, соціально-гуманітарній сферах.

Ключові слова: Інститут вищої освіти НАПН України, вища освіта, система освіти України, реформування вищої освіти України, євроінтеграція, завдання вищої освіти України.

Із перших днів президентства в Академії педагогічних наук України, а сталося моє обрання в грудні 1997 року, я вважав, що академія повинна здійснювати наукове і методичне супроводження розвитку усіх

сфер освіти. Для цього вона повинна мати інститути з усіх значимих напрямків освітянської діяльності. На той час низка важливих сфер освіти, зокрема вища освіта, залишалися поза увагою академії. Ось чому я висунув ідею створення Інституту вищої освіти. Справа ця була нелегка. Для створення інституту потрібна була відповідна постанова Уряду, проєкт якої слід було узгодити із рядом міністерств, особливо ж складно було це зробити із міністерством фінансів, бо на створення нової установи повинні були виділені кошти. Не буду переказувати усіх перипетій прийняття постанови Уряду, скажу лише, що нас підтримав Міністр освіти України, на той час В. О. Зайчук, вдалося узгодити проєкт і з іншими міністерствами.

Інститут вищої освіти та Інститут засобів навчання (нині Інститут цифровізації освіти), створювалися однією постановою Уряду. Полегшувала ситуацію та обставина, що ці установи створювались на базі Інституту змісту і методів навчання Міносвіти України, що ліквідовувався. Фінансування нових інститутів передбачалось за рахунок коштів, що були виділені Міносвіти на методичну роботу та Академії педагогічних наук на наукові дослідження. Постанова Уряду була прийнята 7 червня 1999 року за № 988 [Кабінет міністрів України 1999].

Задовго до цього ми в Академії обговорювали різні аспекти створення і організації роботи нової установи. Дискусія виникла і щодо назви. Дехто висловлював пропозицію назвати Інститут педагогіки і психології вищої освіти. Я був категорично проти і вважав, що інститут повинен аналізувати сферу вищої освіти як систему, значно ширше, ніж з огляду педагогіки і психології. Тому обрали нині діючу назву інституту.

У відповідності із постановою Уряду 16 червня 1999 року Президія АПН України прийняла постанову «Про створення в системі АПН України Інституту вищої освіти та Інституту засобів навчання», якою створювались названі інститути і вирішувалися необхідні організаційні, фінансові та інші питання [Національна академія педагогічних наук України 1999]. Інститут вищої освіти було підпорядковано Відділенню педагогіки і психології вищої школи (так тоді називалось відділення), яке очолював академік Микола Борисович Євтух. Із листопада 2008 року відділення стало називатись Відділенням вищої освіти, яке в березні 2017 року очолив академік НАПН України, доктор філософських наук, професор Петро Юрійович Саух.

На цьому ж засіданні було затверджено директора-організатора Інституту вищої освіти доктора філософських наук, професора Андрущенка Віктора Петровича. Мені, як президенту Академії, рекомендувалось укласти контракт з Андрущенком В. П. терміном на один рік, що й було зроблено. Директору-організатору до 1 липня 1999 року доручалось подати на затвердження Президії проєкт статуту та структури інституту.

Вибір кандидатури директора значною мірою було здійснено завдяки мені. Я знав Віктора Петровича ще зі студентських років на філософському факультеті Київського університету імені Т. Шевченка. Він гарно навчався, закінчив аспірантуру, працював на кафедрі, був заступником декана, потім помічником проректора. Пізніше працював заступником і першим заступником міністра освіти України, де, зокрема, мав відношення і до роботи вищої освіти. На той час він вже завершив роботу в міністерстві.

У різні роки Інститут вищої освіти очолювали достойні керівники.

Із 1999 до 2006 року – Віктор Петрович Андрущенко; із 2006 до 2007 року – член-кореспондент НАПН України, доктор історичних наук, професор Василь Миколайович Ткаченко; 2007–2012 рр. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор Володимир Іларіонович Луговий; 2012–2014 рр. – член-кореспондент НАПН України, кандидат фізико-математичних наук, професор Михайло Филімонович Степко; з 2014 до 2021 року – член-кореспондентка НАПН України, докторка педагогічних наук, професорка Світлана Андріївна Калашнікова; з 2021 року і дотепер – докторка педагогічних наук, професорка Ірина Іванівна Драч.

Створення Інституту вищої освіти було важливим з огляду на низку обставин. Перш за все тому, що вища освіта відіграє значиму роль в житті українського суспільства, становленні молодого Української держави, утвердженні властивих національній демократичній державі норм і цінностей в суспільстві та забезпеченні якості людського капіталу.

По-друге, вища освіта повинна була сама змінюватися в контексті виконання нових завдань, що стояли перед Україною. По-суті, слід було на основі закладів освіти, що були успадковані від попередніх часів, створити цілісну національну і сучасну систему вищої освіти, що передбачало не тільки здійснення змін на національному рівні, а й суттєву перебудову самих університетів.

По-третє, в реформуванні вищої освіти слід було врахувати сучасні цивілізаційні зміни, що безсумнівно обумовлювали необхідність трансформаційних процесів у світовому університетському середовищі. Все в більшій мірі заявляли про себе студентськоцентричні тенденції, нові цифрові технології навчання, глобалізаційні процеси тощо.

По-четверте, попри гостру дискусію в політичних колах у перші роки незалежності України щодо геополітичних орієнтирів розвитку країни, все більше і більше громадян ставали прибічниками Європейської інтеграції. Вища освіта мала зіграти в цьому значну роль. Перебуваючи з початку 2000-го року міністром освіти і науки, я зі своїми колегами робили все можливе для інтеграції освіти, в першу чергу вищої, в європейський освітній простір. Робити це було не просто, зокрема й тому, що пройшло зовсім небагато часу з проголошення Незалежності України і в

європейських країнах та структурах недостатньо були обізнані з вищою освітою нашої країни. То ж нам було досить складно підготувати Україну до приєднання до Болонського процесу. На це пішло декілька років, перш ніж у 2004 році ми отримали позитивне рішення по нашій заявці, а на початку 2005 р. відбулося і формальне приєднання нашої вищої освіти до Болонського процесу.

Безумовно, створення Інституту вищої освіти відіграло позитивну роль у вирішенні вищезазначених та інших важливих завдань розвитку системи вищої школи України.

Напередодні 25-річного ювілею Інституту погляд на історію його становлення та перших десятиліть діяльності набуває особливої уваги. Десятки фундаментальних та прикладних досліджень, безпосередня участь вчених Інституту в розробленні Законів України «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про освіту», Національної рамки кваліфікацій, «Національного освітнього глосарію: вища освіта», проекту «Національної стандартної класифікації освіти», численні публікації від монографій до статей у періодичних виданнях тощо зробили Інститут вищої освіти знаковою науковою установою в системі НАПН України, яка відіграє важливу роль у розбудові вітчизняної вищої освіти.

Уже з перших років існування Інститут вищої освіти активно долучився до розв'язання проблем удосконалення науково-методичного забезпечення вищої освіти та впровадження нових інформаційних технологій навчання.

Упродовж першого десятиліття свого існування в Інституті активно досліджувалися філософські засади модернізації вищої школи, економіко-управлінські детермінанти розвитку системи вищої освіти, психолого-педагогічні основи удосконалення навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти. За результатами цих досліджень розроблено методологію дослідження ціннісної сутності вищої освіти, виокремлено засади розгляду вищої освіти в системі цінностей європейської цивілізації та сталого економічного розвитку, розкрито специфічну функцію вищої освіти як чинника формування цінностей демократичного суспільства, з'ясовано механізми трансформації цінностей у системі вищої освіти, відстежено тенденції взаємодії системи вищої освіти з матеріальним і духовним виробництвом, соціальною сферою та іншими суспільними підсистемами з акцентом на виявлення аксіологічного потенціалу вищої освіти та її впливу на модернізацію українського суспільства, обґрунтовано орієнтири гармонізації систем цінностей освіти України і країн європейського освітнього простору.

Поряд із цим розгорнуто комплексне дослідження природи цінностей та ціннісних орієнтацій сучасної молоді, основних шляхів та меха-

нізмів їх формування, їхньої динаміки в трансформаційному суспільстві. Головна увага була зосереджена на культуротворчій функції вищої освіти. Констатовано, що її зміст полягає в тому, що вища освіта має певною мірою завершити процес освоєння людиною культурного поля українства, з одного боку, а з іншого – вона має виступити в ролі ініціатора втілення в суспільстві нових тенденцій, в яких адекватно відобразяться найвизначніші напрями розвитку сучасного світу. Доведено, що новий погляд на освіту як структуроформуючу силу суспільства, як механізм розвитку і підвищення інтелектуального потенціалу суспільства вимагає перегляду взаємовідношень між освітою, науковою культурою, їх функціями в суспільстві третього тисячоліття.

Істотною характерною ознакою була та обставина, що в цивілізаційному контексті місія сучасної української вищої школи є значно масштабнішою в порівнянні з завданнями західноєвропейських університетів, які виконують лише стабілізуючу соціальну роль, натомість вітчизняні заклади вищої освіти покликані виконувати ще й пропедевтичну місію. Якщо західноєвропейські університети абстрагувалися від багатьох функцій, котрі успішно виконують інші соціальні інститути їхніх країн, то вітчизняні ЗВО не можуть обмежитися такими спрощеними суспільними функціями, оскільки український соціум відставав від західноєвропейських країн за критеріями рівня розвитку демократії і правової держави [Андрущенко 2012].

Наступна десятирічка в діяльності Інституту вищої освіти була пов'язана зі зміцненням кадрового потенціалу та розширенням кола проблем наукових досліджень. Вже у 2010 році науково-дослідну діяльність в Інституті здійснювали 114 науковців, серед них 3 академіки, 5 членів-кореспондентів НАПН України, 2 члени-кореспонденти НАН України, 36 докторів наук, 33 кандидати наук. Забезпечувалося висококваліфіковане керівництво шістьма науковими відділами Інституту. Дослідження інституту були спрямовані на вивчення стану й проблем модернізації вищої освіти України в контексті європейських тенденцій і підходів щодо реалізації завдань Болонського процесу. Зокрема вчені Інституту брали активну участь у розв'язанні проблем розробки нового варіанту законів України у сфері вищої освіти і науки, атестації науково-педагогічних кадрів, створенні національної рамки кваліфікацій, упровадженні компетентнісного підходу та нових критеріїв оцінювання якості вищої освіти, створенні умов мобільності студентів. За результатами досліджень розкрито внутрішні й зовнішні показники якості освіти; проаналізовано проблему якості вищої освіти в контексті сучасного філософсько-освітнього дискурсу; досліджено теоретичні основи якісної підготовки фахівців вищої школи, їх зміст та моделювання; створено теоретико-методологічне підґрунтя універси-

тетських рейтингів як чинника легітимації елітарного статусу освіти в сучасних умовах.

У процесі досліджень встановлено, що входження в Болонський процес вимагає радикальної модернізації змісту освіти. Доведено, що суттєвий рух має бути здійснений у напрямі демократизації освітньої політики, зокрема, децентралізації системи освіти, підвищення самостійності університетів, мобільності викладачів і студентів, впровадження державно-громадського управління педагогічним закладом. Сучасна освіта має стати процесом неперервного і постійного навчання протягом життя здобуттям і оновленням наукового і практичного знання, інформації, соціального досвіду.

У низці досліджень Інституту розкрито, що розвиток системи університетської освіти початку другого десятиліття XXI століття характеризується філософськими, теоретико-педагогічними і практичними пошуками нової освітньої парадигми; осмисленням ціннісних імперативів освіти, уточненням її вагомості для людини, культури, суспільства. У сучасних умовах освіта стає сутністю людини та її культури, способом розвитку особистості і соціуму. Визнання унікально неповторної цінності людини, її ролі в розвитку соціуму, посилення відповідальності особистості за побудову свого життєвого і професійного шляху є смислоутворюючими характеристиками сучасної університетської освіти. Як в Україні, так і в світі йде процес формування моделі едукативної теорії та практики відповідно до суспільних потреб та експектацій. Доведено, що це вимагає переорієнтації філософського і педагогічного мислення, уявлень про університетську освіту в умовах нового устрою, європейської інтеграції і ринкової конкуренції. Одночасно це потребує виразного визначення аксіологічних основ освіти, збереження універсальних ідей гуманізму і формування взірців ціннісного і гідного життя в сучасному світі.

Університет як соціоосвітній феномен постає за сучасних умов цілісним освітнім простором, а університетська освіта концептуалізується передусім як нелінійний процес. Серед багатоманіття векторів цього процесу інваріантними в історії осмислення феномена університету в європейській думці виступають такі риси, як універсальність і свобода. Серед стратегій розвитку сучасного університету провідними є гуманізація, тобто моральнісний вимір знання в навчальному процесі та його включеність в соціокультурний контекст, та фундаменталізація, або пріоритетна увага до найістотніших, найбільш стійких і тривалих знань.

Основні наукові результати, досягнуті в ході проведення дослідження у цей період, були пов'язані з виявленням та обґрунтуванням педагогічного закону зв'язку складності та самостійності в освіті: самостійність у навчанні зростає з підвищенням складності освітніх програм (кваліфікацій), що опановуються [Луговий та ін. 2013]; виведенням закону

базисної організації компетентностей як системної єдності п'яти фундаментальних видів компетентностей – інтелектуально-знаннєвого, ціннісно-орієнтаційного, творчо-інноваційного, діалоغو-консенсусного та художньо-творчого, що відповідно пов'язані з основними видами соціально-культурної інформації – знаннями, цінностями, проектами, консенсусами і художніми образами [Луговий та ін. 2017]; обґрунтуванням основних концептуальних засад економічних відносин у сфері вищої освіти в умовах сучасних моделей ринкової економіки; розробленням та обґрунтуванням концепції та методології розвитку інституційного потенціалу університетів у контексті глобального лідерства, а також початком розроблення концепції інтернаціоналізації вищої освіти в Україні на основі культурно-гуманітарних стратегій.

Важливою подією у житті Інституту цього періоду стала видача МОН України 13 грудня 2016 року терміном на три роки свідоцтва про внесення його до державного реєстру установ, яким надається підтримка держави.

У цей період значно розширилася міжнародна співпраця Інституту з університетами та дослідницькими структурами різних європейських країн. Зокрема спільно з Британською Радою Інститутом вищої освіти НАПН України створена Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України, яка була реалізована протягом 2016–2019 рр. на експериментальних майданчиках 40 вітчизняних університетів [Кіллінґлі 2019]. У результаті міжнародної співпраці Інститутом підготовлено 49 тренерів та 1 272 експерти із забезпечення якості вищої освіти. Наукові дослідження зосереджуються на проблемі конкурентоспроможності та якості. Для цього розроблено та обґрунтовано нову модель сучасного університету – модель «Університет 3.0», який продукує інтегроване освітнє, науково-дослідницьке та підприємницьке середовище, синергію «освіта – наука – інновація – комерціалізація». Доведено, що «Університет 3.0» має стати центром змін, агентом розвитку регіонів, галузі, країни. Упровадження в практику цієї моделі продукує становлення нової форми університету, яка спроможна підвищити конкурентоспроможність вітчизняної вищої освіти у світовому освітньому просторі.

Обґрунтовано концептуальні засади розроблення Національного рейтингу закладів вищої освіти та механізми його реалізації. На цій основі розроблено і внесено пропозиції НАПН України щодо доповнення чинного Закону України «Про вищу освіту» статтею про Національний рейтинг закладів вищої освіти. Доведено пріоритетність рейтингового механізму оцінювання якості вищої освіти над акредитаційним і мотивації до її підвищення в умовах освітніх трансформацій. Сформульовано науково обґрунтовані критерії і показники національного рейтингу закладів вищої освіти, формульного розподілу видатків між закладами вищої освіти, визначено цільові показники діяльності закладу вищої

освіти, обґрунтовано механізми розширення фінансової автономії закладів вищої освіти. Аргументовано необхідність створення лідерської Асоціації українських університетів для забезпечення в українському середовищі культури формування конкурентоспроможності і якості.

Із середини цього десятиріччя у зв'язку з військовими діями на сході України розпочалося зменшення державного фінансування на наукові дослідження, що призвело до скорочення штату наукових співробітників, кількості досліджуваних тем і терміну виконання досліджень. В Інституті нині працює 44 фахівці, у тому числі 2 дійсних члена НАПН України, 2 члена-кореспондента НАПН України, 16 докторів і 15 кандидатів наук.

Упродовж останнього періоду (2021–2024 рр.) на діяльність Інституту вищої освіти істотно вплинули події, пов'язані з пандемією COVID-19 та війною на території України. Це зумовило виконання досліджень із підвищення дослідницької спроможності університетів України в умовах війни та повоєнного відновлення в контексті імплементації концепції «Відкрита наука», з формування політики та реалізації соціальної відповідальності університетів під час конфліктів, воєнних дій та повоєнного відновлення, результатом яких стало розроблення концепції університету часів війни та повоєнного відновлення як генератора нових знань, інноваційних рішень для розв'язання проблем, спричинених війною, рушія суспільних змін, медіатора між різними партнерами та спільнотами, залученими до проєктів із відновлення та реформування.

У цілій низці досліджень доведено ефективність Шанхайського рейтингу як мірила інтеграції освітньої і дослідницької діяльності університетів та ефективності рейтингів, для формування стратегії розвитку вищої освіти найвищої досконалості. Також доведено доцільність конструювання вітчизняними університетами власних моделей міжнародного співробітництва з визначенням шляхів їх подальшої реалізації з урахуванням економічних, соціально-політичних реалій розвитку українського суспільства та тенденцій у європейській університетській освіті та запропоновано подальший розвиток системи національної вищої освіти шляхом створення регіональних університетських центрів за певними напрямками [Луговий та ін. 2023].

Сьогодні Інститут вищої освіти є співзасновником наукових фахових видань «Філософія освіти. Philosophy of Education», «International Journal of Universities and Leadership», є учасником міжнародних проєктів «Модель персоналізованого навчання студентів на основі віртуального навчального середовища інтелектуального тьюторства «Навчання без обмежень»» (SMART-PL), «Посилення співпраці між університетами і громадами» / Project EU Erasmus+ «Universities-Communities: strengthening cooperation» (UNICOM), «Центри сертифікації викладачів: інноваційні підходи до до-

сконалості викладання» / Project «Teachers' Certification Centres: Innovative Approach to Promotion Teaching Excellence» (UTTERLY), «Відродження переміщених університетів: посилення конкурентоспроможності, підтримка громад» / «Reinventing displaced universities: enhancing competitiveness, serving communities» (REDU) та має мережу із 17 організацій-партнерів у європейських країнах. Вчені Інституту є членами експертної групи МОН України з оцінювання ефективності діяльності наукових установ за напрямом соціогуманітарних наук, робочої групи із супроводу Болонського процесу в Україні, експертами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти. У 2023 році Інститут став членом Коаліції з удосконалення оцінювання дослідницької діяльності (CoARA) [Національна академія педагогічних наук України 2023].

2 червня 2021 року Інститут атестовано з оцінкою 4,26–4,49 балів і віднесено до першої класифікаційної групи, про що МОН України видав Свідоцтво про державну атестацію наукової установи, дійсне до 2 червня 2026 року [МОН України 2021].

Загалом діяльність Інституту вищої освіти дала змогу дослідити стан, проблеми та перспективи розвитку вищої освіти в дискурсі: забезпечення вільного доступу до якісної вищої світи; вдосконалення викладання і навчання; розвиток дослідницького потенціалу ЗВО в умовах відкритої науки; реалізації соціальної відповідальності ЗВО, їх зв'язку з ринком праці; оптимізації мережі ЗВО, утворення потужних регіональних університетів; розширення університетської автономії; посилення інтернаціоналізації вищої освіти України, її інтеграції в європейські простори вищої освіти і досліджень; цифровізації, використання штучного інтелекту у вищій освіті; подальшого посилення впливу НАПН України на розв'язання проблем вітчизняної вищої світи в умовах п'ятої промислової революції [Кремень 2023].

Водночас системний науковий супровід розвитку вищої світи виявляє низку принципових труднощів і прогалин, які потребують невідкладного реагування. Зокрема це стосується: концентрованої і послідовної уваги на рівні державної політики до розвитку у країні механізмів моніторингу і мотивації якості вищої освіти, а саме системи рейтингових, класифікаційних, рамкових, асоціаційних механізмів, якими послуговуються розвинені країни світу; гармонізації національних стратегічних документів з міжнародними трендами та стратегіями щодо цифрових трансформацій у вищій освіті, зокрема широкого впровадження штучного інтелекту задля модернізації вищої освіти в Україні; організаційної і управлінської підтримки формування дослідницьких е-інфраструктур у вітчизняних ЗВО, розвитку потенціалу і забезпечення якості дослідницької діяльності на основі принципів відкритої науки; більшої уваги потребує інклюзивне й справедливе навчання впродовж життя, зокре-

ма і здобуття якісної вищої освіти в переміщених університетах, учасниками бойових дій (особливо з інвалідністю), іншими постраждалими від російської агресії; нагальних проблем соціальної інклюзії, згуртування, взаємодії, емпатії, комунікації тощо в умовах розмаїття травм та криз українського суспільства. Пріоритетним є забезпечення психологічної та фізичної реабілітації ветеранів війни і внутрішньо переміщених осіб; науково обґрунтованих рішень потребує оптимізація мережі ЗВО, яка б відповідала післявоєнним потребам України та її регіонів з урахуванням наслідків війни, зміни в чисельності населення, релокації підприємств і бізнесів різних сфер економіки. Серед наслідків стану існуючої мережі є слабкість частини закладів, низька дослідницька спроможність, нездатність ефективно долати «кваліфікаційний розрив» на ринку праці; поглиблення інтернаціоналізації вищої світи, формування в науково-педагогічних працівників компетентностей з підготовки проектів міжнародної співпраці, насамперед за програмами ЄС Еразмус+ і Горизонт Європа; науково обґрунтованого формульного вдосконалення механізмів фінансування вищої світи в умовах обмеження ресурсів.

Оновлена на цій основі вища освіта України має стати рушійною силою суспільства, здатною забезпечити інноваційний прорив у науково-технологічній, виробничо-економічній, соціально-гуманітарній сферах. Вона має бути провідним чинником високого рівня цивілізаційної суб'єктності України, власної ідентичності і суверенної волі. Сильними держави стають завдяки освіті, науці та інноваційній економіці.

Посилання:

- Андрущенко В. (2012). *Філософія освіти: пошук пріоритетів: у 7 кн.; кн. 1. Роздуми про освіту: філософія та методологія*. Київ: МП «Леся».
- Кабінет міністрів України. (1999). *Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 1999 року № 988*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-99-п#Text>
- Кіллінглі П. (2019). *Програма розвитку лідерського потенціалу університетів України: Оцінка впливу*. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/LDP_Impact-Report_BC_ukr.pdf
- Кремень, В. Г. (ред.). (2023). *Вища освіта України в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення: виклики і відповіді: науково-аналітична доповідь*. Київ: Педагогічна думка.
- Національна академія педагогічних наук. (1999). *Постанова Президії НАПН України від 16 червня 1999 року, протокол № 1-7/6-61*. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Statut_2021.pdf
- Національна академія педагогічних наук України. (2023). *Приєднання Інституту вищої освіти НАПН України до Коаліції з удосконалення оцінювання дослідницької діяльності*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3149/>
- Луговий, В. І., Слюсаренко, О. М., & Таланова, Ж. В. (2017). Закон базисної організації компетентностей. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*, (4), 14–29.

- Луговий, В. І., Слюсаренко, О. М., & Таланова, Ж. В. (2013). Зв'язок складності та самостійності в освіті. *Педагогіка і психологія. Вісник НАПН України*, (4), 50–58.
- Луговий, В., Слюсаренко, О., & Таланова, Ж. (2023). Методологія рейтингових методологій: проблема побудови правильних університетських рейтингів. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (16), 90–108. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-16-90-108>.
- Міністерство освіти і науки України. (2021). *Наказ МОН України «Про результати державної атестації наукових установ» від 02.06.2021 № 615/* <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/derzhavna-atestaciya-naukovih-ustanov>

References:

- Andrushchenko, V. (2012). *Philosophy of education: search for priorities: in 7 books; book 1. Reflections on education: philosophy and methodology*. Kyiv: МР "Lesya". [In Ukrainian].
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (1999). Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated June 7, 1999 No. 988. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-99-п#Text>
- Killingley, P. (2019). *Ukraine Higher Education Leadership Development Programme: Impact Report*. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/11/LDP_Impact-Report_BC_ukr.pdf [In Ukrainian].
- Kremen, V. (ed.). (2023). *Higher Education of Ukraine in the Conditions of Martial Law and Post-war Reconstruction: Challenges and Answers: scientific and analytical report*. Kyiv: Pedahohichna Dumka. [In Ukrainian].
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2013). Connection between complexity and independence in education. *Pedagogy and psychology. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, (4), 50–58. [In Ukrainian].
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2017). The law of basic organization of competencies. *Pedagogy and psychology. Bulletin of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*, (4), 14–29. [In Ukrainian].
- Lugovyi, V., Slyusarenko, O., & Talanova, Zh. (2023). The Methodology of Rating Methodologies: The Problem of Constructing Correct University Ratings. *International Scientific Journal of Universities and Leadership*, (16), 90–108. <https://doi.org/10.31874/2520-6702-2023-16-90-108>. [In Ukrainian].
- Ministry of Education and Science of Ukraine. (2021). Order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine "On the results of state certification of scientific institutions" dated 02.06.2021 No. 615/ <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/derzhavna-atestaciya-naukovih-ustanov>. [In Ukrainian].
- National Academy of Educational Sciences of Ukraine. (2023). *Joining the Institute of Higher Education of the National Academy of Sciences of Ukraine to the Coalition for the Improvement of Evaluation of Research Activity*. <https://naps.gov.ua/ua/press/releases/3149/>. [In Ukrainian].
- National Academy of Educational Sciences of Ukraine. (1999). Resolution of the Presidium of the National Academy of Sciences of Ukraine dated June 16, 1999, protocol No. 1-7/6-61. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2022/01/Statut_2021.pdf. [In Ukrainian].

Vasyl Kremen. Institute of higher education: the first quarter of a century

The article presents the main conceptual and organizational foundations of the Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine. The main circumstances and concrete efforts to implement the plan

for the creation and development of this Institute have been witnessed from the first person. The creation of the Institute of Higher Education was supposed to contribute to the fulfillment of such basic tasks of higher education. First, the development of higher education stimulated the formation of a young Ukrainian state, ensured the establishment of norms and values characteristic of a democratic state, and the development of the best qualities of human capital in Ukraine. Secondly, it was necessary to carry out radical changes in the entire system of higher education of Ukraine, to create a coherent national and modern system of higher education, which involved not only the implementation of changes at the national level, but also a significant restructuring of the universities themselves. Thirdly, the reform of higher education should have taken into account modern civilizational changes that necessitated transformational processes in the global university environment, such as the development of student-centeredness, the widespread introduction of new digital learning technologies, deeper integration into globalization processes, etc. Fourthly, despite the heated debate in political circles in the first years of Ukraine's independence regarding the geopolitical orientations of the country's development, more and more citizens became supporters of European integration, which was a natural, but difficult to implement, result of Ukraine's accession to the Bologna process. The main achievements of the Institute of Higher Education in the conceptualization and instrumentalization of these and other tasks are described. Renewed on this basis, the higher education of Ukraine should become a driving force of society, capable of providing an innovative breakthrough in the scientific-technological, industrial-economic, social-humanitarian spheres.

Keywords: *Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, higher education, education system of Ukraine, reform of higher education of Ukraine, European integration, tasks of higher education of Ukraine.*

Кремень, Василь, доктор філософських наук, професор, дійсний член (академік) НАН України і НАПН України, президент Національної академії педагогічних наук України, президент Товариства «Знання» України, Україна.

E-mail: president@naps.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5459-1318>

Kremen, Vasyl, D. Sc. in Philosophy, Professor, Full Member (Academician) of the NAS of Ukraine and NAES of Ukraine, President of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, President of the Society "Knowledge" of Ukraine, Ukraine

E-mail: president@naps.gov.ua

<https://orcid.org/0000-0001-5459-1318>